

สานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

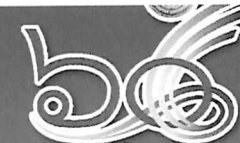
การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 15
“โลกาภิวัตน์ ภูมิภาคอภีวัตน์ ท้องถิ่นอภีวัตน์: นัยต่อสังคมไทย”
(Globalization, Regionalization, and Localization: Implications for Thai

การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 15

โลกาภิวัตน์ ภูมิภาคอภีวัตน์ ท้องถิ่นอภีวัตน์: นัยต่อสังคมไทย
Globalization, Regionalization and Localization: Implications for Thai

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

60 ปี มหาวิทยาลัยบูรพา
ตึกศึกษารัฐประศาสนศาสตร์
๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

The 15th National Conference 2014
on Political Science and Public Administration

การประชุมวิชาการ
รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ

ครั้งที่
15

บทความฉบับเต็ม

โลกาภิวัตน์ ภูมิภาคอภีวัตน์ ท้องถิ่นอภีวัตน์: นัยต่อสังคมไทย
Globalization, Regionalization and Localization: Implications for Thai Society

จัดโดย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยจาก

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

1. ศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ภูมิณี
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สมบูรณ์
3. รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยันต์ ไชยพร
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวัฒน์ รัตนศักดิ์
5. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร
7. รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ
8. รองศาสตราจารย์ ดร. อัครกรณ์ วงศ์ปรีดี
9. รองศาสตราจารย์ ดร. โคทม อารียา
10. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์
11. รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิทท์ กังสนันท์
12. รองศาสตราจารย์มานิต สุทศสกุล
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศาล มุกดาภิรมย์
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พจนา พิชาติปัจจา
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ โพธิสว่าง
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตรี ดร. ณัฐกริช เปาอินทร์
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภมิตร ปิติพัฒน์
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระ กุลสวัสดิ์
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โอปาร์ ถิ่นบางเตียว
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพีร์ อภิชาติสกุล
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษม เพ็ญพินันท์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รงค์ บุญสุขขวัญ
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศาสตรินทร์ ต้นสุน
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุระชัย ชูผลกา

28. ร้อยตำรวจเอก ดร. วิเชียร ต้นศิริคงคล
29. ดร. นิตี มณีกาญจน์
30. ดร. เก่งกิจ กิติเรียงลาภ
31. ดร. ปิยะ นาควัชระ
32. ดร. วีระยุทธ พรพจน์ชนมาศ
33. ดร. ภัสนันท์ พ่วงเดือน
34. ดร. อนุรัตน์ อนันทนารธร
35. ดร. อมรทิพย์ อมราภิบาล
36. ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์
37. พันตำรวจโท ดร. ไหวพจน์ กุลาชัย
38. ดร. มาโนชญ์ อารีย์
39. ดร. จักรี ไชยพิณิจ
40. ดร. ชัยณรงค์ เครือنوان
41. ดร. สกฤติ อีสริยานนท์
42. ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
43. ดร. บุญรอด บุญเกิด
44. ดร. สกฤต อ้นมา
45. ดร. บุญเลิศ ยอดเพชร
46. ดร. สรชัย ศรีนิสานต์สกฤต
47. ดร. สติธร ชนานธิโชติ
48. ดร. โชติสา ขาวสนิท
49. ดร. ภัทรพงษ์ รัตนเสวี
50. ดร. ภัทราวดี มากมี
51. อาจารย์พงศธร แก้วมณี
52. อาจารย์ณัฐวัฒน์ กฤตยานวัช
53. อาจารย์จิรายุทธ์ สีม่วง
54. อาจารย์นพวรรณ พึ่งพา
55. นายปกรณ์ สัตยวณิช

**แนวทางความสำเร็จและเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิต
กระเป๋าหนังนิรุต กิ่งเพชร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี**

**The guidelines for success and social network of occupational women
class for Nirut Kingphet's leather manufacturers, Bangkruai district,
Nonthaburi province.**

พิทักษ์ สิริวงศ์¹ ธัญญ์นรี จิรสกุลอ่อนแจ้ง²

¹รองศาสตราจารย์ดร. สาขาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²นักศึกษาปริญญาตรี สาขาการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1ศึกษาแนวทางความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรี 2ศึกษา
ลักษณะเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี 3ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการประสบ
ความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรีประชากรที่ใช้ศึกษา คือ กลุ่มอาชีพสตรีที่ประสบความสำเร็จในการ
ดำเนินงานและเครือข่ายทางสังคม โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับสมาชิกภายในกลุ่ม แล้ว
รวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่าแนวทางความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ
สตรี คือ การร่วมมือกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีแรงจูงใจในการดำเนินงาน มีการลงทุนที่ไม่สูง มี
การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง และมีกลุ่มเป้าหมายลูกค้าที่ชัดเจนลักษณะเครือข่ายภายใน
ในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี คือ การแบ่งแยกหน้าที่ตามความสามารถของแต่ละคน โดยแต่ละ
หน้าที่จะมีการเชื่อมโยงกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ทำให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้อย่างต่อเนื่อง
และมีคุณภาพปัญหาและอุปสรรคในการประสบความสำเร็จ คือ คู่แข่งขันที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์
เหมือนกัน จึงทำให้เกิดการแย่งลูกค้าและแย่งช่องทางการตลาดของกลุ่มอาชีพสตรี

คำสำคัญ: ความสำเร็จ, เครือข่ายทางสังคม, กลุ่มอาชีพสตรี, ผลิตภัณฑ์

Abstract

This research aim to 1Studyguidelines for success of occupational women class 2Study the quality of social networks of occupational women class 3Study problem and threats in success of occupational women class.The population samples was the occupational women class that success in operation of social network by in-depth interview with people in groups and collected data. The result showed.The guidelines for successof occupational women class were corporate with our groups, influence with our work, less-investment, continuously create products and have obviously target group of customers.The quality of social network of occupational women class were divided function by ability each person. And each function link to people in group that can make product to continue and good quality.The problem and threats in success of occupational women class were competitor that sell same product. Cause that grabbed customers and marketing of occupational women class.

Keywords : Success, Social network, Occupational women class, Product

บทนำ

การรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ ถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองกล่าวคือกลุ่มอาชีพนี้จะมีการผลิตสินค้าเพื่อนำมาใช้ในครัวเรือนจำหน่ายกันในชุมชนก็จะเกิดรายได้สำหรับตนเองและครอบครัวทำให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอีกประการหนึ่งจะทำให้ประชาชนเหล่านี้สามารถลดการพึ่งพิงสถาบันรัฐและองค์กรต่างๆเกิดความมั่นคงในอาชีพเพราะเป็นการลงทุนน้อยแต่ได้ผลตอบแทนกลับมาอย่างคุ้มค่าซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จากนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันมุ่งให้เกิดการพัฒนาอาชีพและรายได้ของประชาชนสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุดการรวมกลุ่มประกอบอาชีพจึงมุ่งหวังผลเพื่อให้แต่ละกลุ่มอาชีพประสบความสำเร็จในการดำเนินงานโดยที่กลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่มควรมีผลกำไรตลอดจนสามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นหรือในชุมชนได้อย่างคุ้มค่าซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในด้านต่างๆกลุ่มสมาชิกจะต้องมีการผลิตและพัฒนาคุณภาพ

สินค้าพร้อมทั้งกลุ่มสมาชิกจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและกลายเป็นอาชีพที่มั่นคงต่อไป(ปนัดดาสุขเกษม, 2548)

คำว่ากลุ่มเกิดขึ้นมากมายในปัจจุบันแต่มีความแตกต่างกัน ดังที่ โกสินทร์ ศรีเพชรพงษ์ (2548) ได้ศึกษารูปแบบและวิธีการพัฒนากลุ่มสตรีแม่บ้านที่ประสบผลสำเร็จตามโครงการ OTOP : ศึกษากรณีกลุ่มสตรีแม่บ้าน อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปตามแนวทางของทฤษฎีการมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ในการสร้างอาชีพส่งเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว และสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงให้แก่ชุมชนและกำหนดตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผ้าไหม ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรี ได้แก่ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมและการทำงาน เป็นทีม แรงจูงใจ ผลประโยชน์ที่ได้รับ การผูกพันและการยอมรับ จึงทำให้กลุ่มสตรีนี้มีชื่อเสียงระดับประเทศและต่างประเทศ การสนับสนุนและความร่วมมือในความช่วยเหลือจากส่วนราชการและองค์กรภายนอก การทำงานเป็นทีม และความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้าน การมีแนวทางการดำเนินงานชัดเจน สามารถพัฒนาและนำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางแห่งความสำเร็จด้วยเครือข่ายภายในทางสังคมโดยศึกษากลุ่มอาชีพสตรีผู้ผลิตกระเป๋าหนังนิรุช กิ่งเพชร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีซึ่งมีสภาพการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง โดยการศึกษาเพื่อพิจารณาถึงการที่กลุ่มอาชีพสตรีจะดำรงอยู่ได้โดยไม่ล้มเลิกกิจการและสามารถพัฒนากิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่องตอบสนองความต้องการของกลุ่มสมาชิกนั้นๆว่ามีลักษณะการประกอบอาชีพอย่างไรมีการรวมตัวกันอย่างไรมีปัจจัยอะไรบ้างที่จะสร้างและส่งเสริมให้กลุ่มกลุ่มอาชีพสตรีประสบความสำเร็จ เพราะการประสบความสำเร็จจะส่งผลให้กลุ่มกลุ่มอาชีพสตรีนั้นสามารถพึ่งตนเองได้และสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนก็พึ่งตนเองได้เช่นกันข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะได้นำไปแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่มกลุ่มอาชีพสตรีผู้ผลิตกระเป๋าหนังนิรุช กิ่งเพชร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋าหนังนิรุช กิ่งเพชร จังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาลักษณะเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋าหนังนิรุษ กิ่งเพชร จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการประสบความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋าหนังนิรุษ กิ่งเพชร จังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรคือ การศึกษาและเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ สมาชิกในกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋าหนังนิรุษ กิ่งเพชรอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 7คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาคือ การศึกษาลักษณะของเครือข่ายสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋าหนังนิรุษ กิ่งเพชรอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นข้อมูลแนวทางความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรี
3. ขอบเขตด้านพื้นที่คือ เขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
4. ขอบเขตด้านเวลา คือ ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2558 - พฤษภาคม 2558

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ประโยชน์เชิงวิชาการ คือ ช่วยให้ได้รับความรู้และความเข้าใจทางวิชาการในเรื่องแนวทางของความสำเร็จที่เป็นองค์ความรู้สำคัญส่วนหนึ่งของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจดำเนินไปถึงจุดหมายที่ตั้งเป้าเอาไว้
2. ประโยชน์เชิงนโยบาย คือ เพื่อทราบถึงลักษณะเครือข่ายภายในทางสังคมที่เกิดจากความร่วมมือกันของสมาชิกภายในกลุ่มที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ผลจากการศึกษานี้นำไปพัฒนาธุรกิจที่อาศัยความร่วมมือกัน ซึ่งเน้นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มที่เป็นแนวทางสำคัญเพื่อให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ
3. ประโยชน์เชิงปฏิบัติ คือ ในส่วนของประชาชน หากนำไปศึกษาจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการประสบความสำเร็จเมื่อทราบถึงข้อมูลที่ได้สามารถ

นำไปปฏิบัติใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อป้องกันปัญหาและลดข้อผิดพลาดในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการอื่นๆต่อไป

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางความสำเร็จและเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋านักนิรุษ กิ่งเพชร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิทยาปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ในการสำรวจข้อมูลโดยอธิบายเรื่องราวและประสบการณ์การดำเนินงานที่มีความเชื่อมโยงกัน และการสัมภาษณ์ในลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประสบความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรี ลักษณะเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี และปัญหาอุปสรรคของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋านักนิรุษ กิ่งเพชร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. ผู้วิจัย เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของการวิจัย เพราะเป็นผู้ที่ต้องเก็บข้อมูลภาคสนามจึงต้องเตรียมตัวให้พร้อมในการลงพื้นที่สัมภาษณ์
2. เตรียมแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
3. สมุดจดบันทึกและปากกา ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
4. เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัย เช่น เอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวิจัยมากที่สุด และการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรี และลักษณะของเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรีในการผลิตกระเป๋านักนิรุษ โดยการจดบันทึกข้อมูลและเทปบันทึกเสียงมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการวิจัย

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบโดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553)

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลคือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบ คือการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่

- 1.1. แหล่งเวลาหมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่
- 1.2. แหล่งสถานที่หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่
- 1.3. แหล่งบุคคลหมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยคือ ตรวจสอบว่า ผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลแตกต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต แทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตโดยตลอด ในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลภาคสนาม ควรเปลี่ยนให้มีผู้วิจัยหลายคน

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีคือ การตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อาจทำได้ง่ายกว่าในระดับสมมติฐานชั่วคราว (working hypothesis) และแนวคิดขณะที่มีมือตีความสร้างข้อสรุปเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ ปกตินักวิจัยจะตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีได้ยากกว่าตรวจสอบด้านอื่น

4. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูลคือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์เพื่อให้ตอบตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งใช้วิธีการสอบถาม สังเกต สัมภาษณ์จากบุคคลที่ให้ข้อมูล โดยตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นการตรวจสอบทันที และตรวจสอบในช่วงของการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะๆ จนถึงขั้นตอนการสรุปผลการวิเคราะห์ ถึงได้ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องครบถ้วนที่สุดที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงพฤติกรรม เวลา เครือข่ายทางสังคม และบุคคล ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพฤติกรรม เวลา เครือข่ายทางสังคม และบุคคลผู้ให้ข้อมูลแล้ว ข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการ

วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ในเบื้องต้น ไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยในแต่ละครั้งที่ทำการเก็บบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดแล้วนำมาจัดหมวดหมู่ แยกประเภท และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยเรื่อง แนวทางความสำเร็จและเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋าหนังนิรุษ กิ่งเพชร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้อามา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรีศึกษาลักษณะเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรีศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการประสบความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋าหนังนิรุษ กิ่งเพชร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

แนวทางความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรี

1. ความร่วมมือกันของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบหน้าที่ของแต่ละคนให้สำเร็จลุล่วง เมื่อสมาชิกได้รับงานที่มอบหมายมาแล้ว จะทำหน้าที่ของตนเองให้เรียบร้อย อย่างสมาชิกที่ทำหน้าที่ตอกหนังจะต้องติดกระดุมแป๊ก ติดชิป ตอกเครื่องหนัง หากยังไม่เรียบร้อย ไม่สามารถส่งต่อไปหาสมาชิกที่ทำหน้าที่เย็บหนัง ซึ่งขั้นตอนต่อไปได้ มีความรู้ความสามารถความเข้าใจในการดำเนินงานร่วมกัน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม มีความถนัดคนละด้าน ถ้าสมาชิกที่มีความละเอียดประณีตจะให้ทำหน้าที่เย็บหนัง สมาชิกที่มีความคิดสร้างสรรค์จะให้ทำหน้าที่ออกแบบกระเป๋า โดยหน้าที่แต่ละหน้าที่จะแบ่งตามความสามารถของสมาชิก การปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มได้เป็นอย่างดี เมื่อสมาชิกที่ทำหน้าที่สร้างบล็อกได้วัดขนาดของเครื่องหนังผิด และเพื่อให้เครื่องหนังที่วัดขนาดผิดนำไปใช้งานได้ต่อไป สมาชิกที่ทำหน้าที่ออกแบบจะช่วยแก้ไข โดยการออกแบบเครื่องหนังรูปแบบอื่น เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นต่อไป

2. การมีแรงจูงใจในการดำเนินงาน คือ การตั้งเป้าหมายให้กับการดำเนินงาน เพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายหรือเป็นหน้าที่ได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และเกิดผลลัพธ์ที่ได้มาจากการทุ่มเทอย่างชัดเจนซึ่งสมาชิกในกลุ่มได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่ากระเป๋าหนังแต่ละใบที่ผลิตออกมา

จะต้องมีความสวยงาม โดยกระเป๋าหนังจะต้องรูปแบบสีสันไม่ฉูดฉาดเกินไป มีโทนสีที่เรียบง่าย สามารถใช้สอยได้ทุกที่ มีความประณีตเรียบร้อย โดยไม่มีด้ายหลุดหลุย ติดกระดุมแป๊ก หรือติดซิปไม่แน่น กระเป๋าหนังที่ผลิตต้องมีความเหมาะสมกับลูกค้ากลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความต้องการซื้อใช้ จนผลลัพธ์ที่ได้ก็คือ รายได้ที่ได้จากการจำหน่ายสินค้า ทำให้มีแรงจูงใจในการดำเนินงานต่อไป

3. **แนวทางด้านต้นทุนต่ำ** คือ การเลือกใช้วัสดุในการผลิตที่ราคาไม่สูงมากเกินไป โดยผู้ผลิตกระเป๋าหนังได้หาเครื่องหนังจากแหล่งขายวัสดุหลายๆที่ภายในจังหวัดนนทบุรี แล้วได้ประเมินว่าแหล่งที่ใดที่มีราคาเศษหนังต่ำสุดและเครื่องหนังมีคุณภาพดี จึงเลือกซื้อเครื่องหนังจากแหล่งนั้น เพื่อให้ต้นทุนการดำเนินงานไม่สูงเกินไปจนได้กำไรเพียงเล็กน้อย

4. **การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง** คือ การคิดค้นออกแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ต่อเนื่องอยู่ตลอด โดยการศึกษาตามท้องตลาดในหลายๆตลาดที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงกัน แล้วนำมาประยุกต์ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นของกลุ่ม เพื่อให้ตรงตามความต้องการของตลาดมากขึ้นเช่น กระเป๋าสะตางค์ พวงกุญแจ เป็นต้น

5. **การกำหนดกลุ่มเป้าหมายลูกค้าที่ชัดเจน** กลุ่มอาชีพสตรีได้ตั้งเป้าหมายก่อนการผลิตกระเป๋าหนังว่า ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นเน้นกลุ่มลูกค้าวัยทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากมีกำลังทรัพย์ในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ และตัดสินใจซื้อขาย ทำให้การค้าขายประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ลักษณะเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี

ลักษณะเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรีคือ การแบ่งตำแหน่งหน้าที่การผลิตของสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้กระบวนการการผลิตกระเป๋าหนังผลิตได้อย่างต่อเนื่องไม่ติดขัด ซึ่งเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรีจะบ่งบอกถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันของสมาชิกในกลุ่มได้ว่า ใครทำงานกับใคร ประสานงานกับใคร ผลิตต่อจากใคร โดยมีลักษณะเครือข่ายภายในทางสังคม ดังต่อไปนี้

1. **สมาชิกที่ทำหน้าที่ออกแบบกระเป๋า** ภายหลังจากการออกแบบกระเป๋าด้วยการร่างแบบด้วยลายมือ โดยการประยุกต์แบบมาจากกระเป๋าหนังที่อยู่ในความนิยมในท้องตลาด สมาชิกที่ทำหน้าที่ออกแบบจึงนำแบบดังกล่าว เสนอต่อสมาชิกในกลุ่มได้พิจารณาร่วมกันว่าควรทำกระเป๋า

หนังแบบไหนหลังจากตกลงเรื่องแบบของกระเป๋าหนังที่ต้องการผลิตแล้ว ผู้ออกแบบจึงประสานงานกับสมาชิกที่ทำหน้าที่สร้างบล็อกในการผลิต และสมาชิกที่ทำหน้าที่จัดหาวัตถุดิบในรายละเอียดการผลิตสินค้า

2. สมาชิกที่ทำหน้าที่จัดหาวัตถุดิบ ทำหน้าที่จัดหาเครื่องหนัง ซิป กระดุมแป๊กด้ายเย็บที่เหมาะสมและมีคุณภาพมาให้กับสมาชิกที่ทำหน้าที่สร้างบล็อกตอกหนัง และเย็บหนัง

3. สมาชิกที่ทำหน้าที่สร้างบล็อก จะวัดเครื่องหนังแต่ละชิ้นให้ได้ตามขนาดตามความต้องการ เพื่อนำไปให้สมาชิกที่ทำหน้าที่ตอกหนัง และเย็บหนังนำไปตอกแต่ง ประกอบชิ้นส่วนให้เป็นรูปทรงกระเป๋า

4. สมาชิกที่ทำหน้าที่ตอกหนัง เมื่อได้เครื่องหนังที่ตัดเป็นรูปเป็นร่างมาแล้วจากสมาชิกที่ทำหน้าที่สร้างบล็อก สมาชิกที่ทำหน้าที่ตอกหนังจะติดกระดุมแป๊ก ติดซิป ใช้ตะปูเย็บตอกเครื่องหนังเพื่อประดับตกแต่งเครื่องหนังให้สวยงามแล้วส่งต่อไปยังสมาชิกที่ทำหน้าที่เย็บหนัง

5. สมาชิกที่ทำหน้าที่เย็บหนัง ทำหน้าที่เย็บเครื่องหนังจากชิ้นส่วนต่างๆที่ได้จากสมาชิกที่ทำหน้าที่ตอกหนัง โดยเย็บเป็นรูปทรงตามที่ได้ออกแบบไว้

6. สมาชิกที่ทำหน้าที่ประสานงาน ทำหน้าที่ประสานงานกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม เพื่อให้กระบวนการดำเนินงานไม่ติดขัด หากมีปัญหาจะเข้าไปช่วยแก้ไข เช่น กระเป๋าหนังทรง A4 เป็นผลิตภัณฑ์ที่ขายดีที่สุด ลูกค้าน่าจึงสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก ทำให้สมาชิกที่ทำหน้าที่เย็บหนังตัดเย็บไม่ทัน สมาชิกที่ทำหน้าที่ประสานงานจะเข้าไปช่วยเย็บ เพื่อให้ผลิตผลิตภัณฑ์ได้ทันตามความต้องการของลูกค้า

7. สมาชิกที่ทำหน้าที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ เมื่อผลิตภัณฑ์ได้ผ่านกระบวนการผลิตเรียบร้อยแล้ว สมาชิกที่ทำหน้าที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จะทำหน้าที่นำผลิตภัณฑ์ไปวางจำหน่ายตามงาน OTOP และงานตามบูธต่างๆที่จัดแสดงผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างยอดขายให้กับกลุ่ม

จะเห็นได้ว่า สมาชิกในกลุ่มอาชีพสตรีทุกคนมีการดำเนินงานการผลิตที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแต่ละหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มจนเกิดเป็นลักษณะของเครือข่ายทางสังคมที่ทำให้กลุ่มอาชีพสตรีผู้ผลิตกระเป๋าหนัง นิรุช กิ่งเพชร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ประสบความสำเร็จ

ปัญหาและอุปสรรคในการประสบความสำเร็จ

1. ปัญหาด้านคู่แข่งชั้น ปัจจุบันมีคู่แข่งชั้นที่ผลิตผลิตภัณฑ์เหมือนกันค่อนข้างมาก จึงเป็นอุปสรรคในการจำหน่าย เพราะมีผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดการแข่งขัน เพื่อแย่งลูกค้า และทำให้เกิดการมีอำนาจการต่อรองซื้อมากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาด้านช่องทางการตลาด เนื่องจากมีคู่แข่งชั้นที่ผลิตผลิตภัณฑ์เหมือนกันค่อนข้างเยอะ จึงทำให้เกิดแย่งกันในการหาที่วางจำหน่าย เพราะผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันจะจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในพื้นที่เดียวกันไม่ได้ จึงเป็นเรื่องยากในทางการตลาดสำหรับกลุ่มอาชีพสตรี

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ เริ่มด้วยความสนใจของผู้วิจัยที่มีต่อ แนวทางความสำเร็จและเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้วิจัยจึงได้ลงพื้นที่จริงเพื่อศึกษาหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การวิจัย

วิธีการหาข้อมูลในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบลักษณะเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล ซึ่งนั่นก็คือ สมาชิกในเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี ผู้ผลิตกระเป๋าหนัง นิรุช กิ่งเพชร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 7 คน

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรีคือ การร่วมมือการของคนในกลุ่ม ที่รับผิดชอบหน้าที่ของแต่ละคนให้สำเร็จลุล่วงมีแรงจูงใจในการดำเนินงาน แนวทางด้านต้นทุนต่ำ การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง และการมีกลุ่มเป้าหมายลูกค้าที่ชัดเจน

ลักษณะเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรี ได้มีการแบ่งตำแหน่งหน้าที่กันของสมาชิกในกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานคล่องและผลิตผลิตภัณฑ์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งหน้าที่และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกในกลุ่มอาชีพสตรีมีการดำเนินงานการผลิตที่เชื่อมโยงกัน จากคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง และอีกคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง โดยเชื่อมโยงกันของสมาชิกภายในกลุ่ม

ปัญหาและอุปสรรคในการประสบความสำเร็จ คือ การมีคู่แข่งชั้นที่ผลิตผลิตภัณฑ์เหมือนกันเป็นอุปสรรคในการจำหน่าย เพราะมีผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อการแย่งลูกค้า และนอกจากการแย่งลูกค้ากันแล้ว เกิดการแย่งกันในการหาพื้นที่วางจำหน่าย

ผลิตภัณฑ์ เพราะผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันจะจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในพื้นที่เดียวกันไม่ได้ จึงเป็นเรื่องยาก
ในทางการตลาดสำหรับกลุ่มอาชีพสตรี

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาด้านแนวทางความสำเร็จและเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มอาชีพสตรีพบว่า การบริหารจัดการที่ดีภายในเครือข่ายทางสังคม จะทำให้กลุ่มอาชีพสตรีประสบความสำเร็จ การที่สมาชิกในเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถ ความชำนาญในงานที่ได้รับมอบหมายซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้กลุ่มอาชีพสตรีประสบความสำเร็จซึ่งสอดคล้องกับประทีป วิระพัฒน์นิรันดร์ (2554) พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนให้มีคุณภาพเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน หรือที่เรียกกันว่าการสร้างเครือข่าย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีใจเรื่องเดียวกันมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน จะทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์งานใหม่ๆ และเกิดแนวคิดที่หลากหลาย ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ส่วนในด้านปัญหาและอุปสรรคในการประสบความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรีพบว่า การหาช่องทางจำหน่ายให้กับผลิตภัณฑ์มากกว่าคู่แข่ง และให้รัฐบาลเข้ามาช่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์จะทำให้กลุ่มอาชีพสตรีมีช่องทางจำหน่ายเพิ่มขึ้น และยังสามารถทำให้ปัญหาและอุปสรรคลดลงอีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับวลีรักษ์ สิทธิสม (2552) พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตสินค้า OTOP ในจังหวัดนนทบุรี มี 4 แนวทางได้แก่ 1) สร้างผู้ประกอบการให้เป็นผู้ดำเนินการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา 2) ควรหาช่องทางจัดจำหน่ายให้มากขึ้น โดยการตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP ในแต่ละจังหวัด 3) มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียน และอนุมัติผลเร็ว 4) ภาครัฐใช้วิธีการ โฆษณาประชาสัมพันธ์หรือจัดนิทรรศการเผยแพร่ให้ความรู้และส่งเสริมให้เกิดความนิยม และรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ที่ผลิตในประเทศ เพื่อเพิ่มปริมาณการบริโภคให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานด้านเครือข่ายจะช่วยสนับสนุนในเรื่องของข้อมูล การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานภายในเครือข่ายของสมาชิกในกลุ่ม และรวมถึงการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่จะช่วยสร้างพลังในการดำเนินงานต่อเรื่องต่างๆ ได้ ดังนั้น จึงควรสนับสนุนให้ขยายเครือข่ายทางสังคมให้กว้างมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการลดปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ และทำให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นในการประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเครือข่ายภายในทางสังคมของกลุ่มโอท็อปที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเล็กๆเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษากลุ่มหรือองค์กรที่มีขนาดใหญ่ เพื่อศึกษาเครือข่ายทางสังคมทั้งภายในและภายนอก อีกทั้งสมาชิกในเครือข่ายมีหลากหลายตำแหน่งมากยิ่งขึ้น โดยแต่ละตำแหน่งจะมีการเชื่อมโยงการดำเนินงานที่เป็นระบบซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพของสมาชิกในเครือข่ายให้ได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

- โกสินทร์ ศรีเพชรพงษ์. (2548).รูปแบบและวิธีการพัฒนากลุ่มสตรีแม่บ้านที่ประสบความสำเร็จตามโครงการ OTOP :ศึกษากลุ่มสตรีแม่บ้าน อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชินศักดิ์ สุวรรณอัจฉริย. (2549). ใน ัญญาสังข์พันธานนท์ (บก.), เครือข่ายทางสังคม (หน้า 25-26). มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฐิยาพร กันตารณวัฒน์. (2556). กระบวนการสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดของชุมชนในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. (2554). แนวคิดการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน. สืบค้นวันที่ 12 พฤษภาคม 2558. จาก http://sites.google.com/site/banrainarao/columm/learn_commu.
- ปนัดดา สุขเกษม. (2548). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- พระมหาสุทนต์อรรถโร. (2547). ใน ปาริชาติ วลัยเสถียร (บก.), *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และ การจัดการ* (หน้า 6-7). กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข
- วลีรักษ์ สิทธิสม. (2552). การศึกษาสภาพการบริหารจัดการสินค้า OTOP ในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- สำราญ ศรีคำมูล. (2543). *จริยธรรม*. สืบค้นวันที่ 8 พฤษภาคม 2558. จาก http://www.baanjommyut.com/library_3/extension-2/ethics/05_4.html.